

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ολομέλεια)
της 30ής Σεπτεμβρίου 2003 *

Στην υπόθεση C-140/02,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του House of Lords (Ηνωμένο Βασίλειο) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Regina, ex parte S. P. Anastasiou (Pissouri) Ltd κ.λπ.,

και

Minister of Agriculture, Fisheries and Food,

παρισταμένων των:

Cypfruvex (UK) Ltd

και

Cypfruvex Fruit and Vegetable (Cypfruvex) Enterprises Ltd,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 77/93/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1976, περί των μέτρων προστασίας κατά της εισαγωγής στα κράτη μέλη οργανισμών επιβλαβών για τα φυτά ή τα φυτικά προϊόντα (ΕΕ 1977, L 26, σ. 20), όπως τροποποιήθηκε, μεταξύ άλλων, με την οδηγία 91/683/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1991 (ΕΕ L 376, σ. 29), με την οδηγία 92/103/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 1ης Δεκεμβρίου 1992 (ΕΕ L 363, σ. 1), και τελευταία, μεταξύ άλλων, με την οδηγία 98/2/ΕΚ της Επιτροπής, της 8ης Ιανουαρίου 1998 (ΕΕ L 15, σ. 34, και διορθωτικό L 127, σ. 35),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ολομέλεια),

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, J.-P. Puissochet (εισηγητή), M. Wathelet, R. Schintgen και C. W. A. Timmermans, προέδρους τμήματος, C. Gulmann, D. A. O. Edward, A. La Pergola, P. Jann, B. Σκουρή, F. Macken, N. Colneric, S. von Bahr, J. N. Cunha Rodrigues και A. Rosas, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: C. Stix-Hackl

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η S. P. Anastasiou (Pissouri) Ltd κ.λπ., εκπροσωπούμενη από τους D. Vaughan, QC, και M. Hoskins, barrister, εντολοδόχους του P. Clough, solicitor,

- οι Cypfruvex (UK) Ltd και Cypfruvex Fruit and Vegetable (Cypfruvex) Enterprises Ltd, εκπροσωπούμενες από τους M. J. Beloff, QC, και R. Millett, barrister, εντολοδόχους του M. Kramer καθώς και από τον S. Sheppard, solicitors,

- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον K. Manji, επικουρούμενο από τον P. M. Roth, QC, και από την J. Skilbeck, barrister,

- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Κ. Σαμώνη-Ράντου και Ν. Δαφνίου, καθώς και από τον Β. Κοντόλαιμο,

- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους M. Niejahr και K. Fitch,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της S. P. Anastasiou (Pissouri) Ltd κ.λπ., των Cypfruvex (UK) Ltd και Cypfruvex Fruit and Vegetable (Cypfruvex) Enterprises Ltd, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ελληνικής Δημοκρατίας, καθώς και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 8ης Απριλίου 2003,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 3ης Ιουνίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 17ης Δεκεμβρίου 2001, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Απριλίου 2002, το House of Lords υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία της οδηγίας 77/93/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1976, περί των μέτρων προστασίας κατά της εισαγωγής στα κράτη μέλη οργανισμών επιβλαβών για τα φυτά ή τα φυτικά προϊόντα (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/017, σ. 3), όπως τροποποιήθηκε, μεταξύ άλλων, με την οδηγία 91/683/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1991 (ΕΕ L 376, σ. 29), με την οδηγία 92/103/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 1ης Δεκεμβρίου 1992 (ΕΕ L 363, σ. 1, στο εξής: οδηγία 77/93), και τελευταία, μεταξύ άλλων, με την οδηγία 98/2/ΕΚ της Επιτροπής, της 8ης Ιανουαρίου 1998 (ΕΕ L 15, σ. 34, και διορθωτικό L 127, σ. 35).
- 2 Τα ερωτήματα αυτά τέθηκαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ παραγωγών και εξαγωγέων εσπεριδοειδών, μεταξύ των οποίων η S. P. Anastasiou (Pissouri) Ltd (στο εξής: Anastasiou κ.λπ.), εγκατεστημένη στο προς νότον της ζώνης ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών κείμενο τμήμα της Κύπρου, αφενός, και του Minister for Agriculture, Fisheries and Food (αρμόδιου υπουργού για τη γεωργία, την αλιεία και τα τρόφιμα, στο εξής: υπουργός), αφετέρου, επ' ευκαιρία της εισαγωγής στο Ηνωμένο Βασίλειο από τις Cypfruvex (UK) Ltd και Cypfruvex Fruit and Vegetable (Cypfruvex) Enterprises Ltd (στο εξής, από κοινού: Cypfruvex) εσπεριδοειδών καταγόμενων από το προς βορράν της εν λόγω ζώνης κείμενο τμήμα της Κύπρου (στο εξής: βόρειο τμήμα της Κύπρου), τα οποία προωθήθηκαν στην Κοινότητα, κατόπιν προσωρινής σταθμεύσεως στην Τουρκία, με πιστοποιητικά φυτοϋγειονομικού ελέγχου εκδοθέντα από τις τουρκικές αρχές.

Νομικό πλαίσιο

3 Η οδηγία, ως ίσχυε κατά τον χρόνο των επίδικων εισαγωγών, προβλέπει στο άρθρο 12, παράγραφος 1:

«Τα κράτη μέλη, για την εισαγωγή στο έδαφός τους φυτών, φυτικών προϊόντων και των άλλων αντικειμένων που απαριθμούνται στο παράρτημα V, μέρος Β, και που προέρχονται από τρίτες χώρες, ορίζουν τουλάχιστον:

α) ότι τόσο τα φυτά αυτά, τα φυτικά προϊόντα, ή τα λοιπά αντικείμενα, καθώς και η συσκευασία τους υφίστανται επίσημο και σχολαστικό έλεγχο στο σύνολό τους ή σε αντιπροσωπευτικό δείγμα και, σε περίπτωση που θα χρειασθεί, τα οχήματα που εξασφαλίζουν τη μεταφορά τους υφίστανται επίσης επίσημο έλεγχο για να εξασφαλισθεί:

— ότι δεν έχουν μολυνθεί από τους επιβλαβείς οργανισμούς που απαριθμούνται στο παράρτημα I, μέρος Α,

— όσον αφορά τα φυτά και τα φυτικά προϊόντα που απαριθμούνται στο παράρτημα II, μέρος Α, ότι δεν έχουν μολυνθεί από τους επιβλαβείς οργανισμούς που αντιστοιχούν σε αυτά και αναγράφονται στο μέρος αυτό του παραρτήματος,

— όσον αφορά τα φυτά, τα φυτικά προϊόντα ή τα άλλα αντικείμενα που απαριθμούνται στο παράρτημα IV, μέρος Α, ότι ανταποκρίνονται στις ειδικές προϋποθέσεις που αντιστοιχούν σε αυτά και αναγράφονται στο μέρος αυτό του παραρτήματος·

β) ότι οφείλουν να συνοδεύονται από τα πιστοποιητικά που καθορίζονται στα άρθρα 7 και 8 και ότι ένα πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου δεν μπορεί να συνταχθεί περισσότερο από 14 ημέρες προ της ημέρας κατά την οποία τα φυτά, τα φυτικά προϊόντα ή τα άλλα αντικείμενα εγκατέλειψαν τη χώρα αποστολής. Τα πιστοποιητικά που καθορίζονται στα άρθρα 7 και 8 [...] εκδίδονται από τις εγκεκριμένες για τον σκοπό αυτό υπηρεσίες στα πλαίσια της Διεθνούς Συμφωνίας για την Προστασία των Φυτών, ή στην περίπτωση των μη συμβεβλημένων χωρών, με βάση τις νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις της χώρας. [...]

[...]»

- 4 Συνεπώς, το άρθρο 12 της οδηγίας 77/93, σχετικό με την εισαγωγή προϊόντων προελεύσεως τρίτων χωρών, παραπέμπει στα άρθρα 7 και 8 της ίδιας οδηγίας, τα οποία, όπως το άρθρο 6 αυτής, αφορούν κατ' αρχήν τα φυτά, φυτικά προϊόντα και άλλα αντικείμενα που κατάγονται από την Κοινότητα.
- 5 Δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93, πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου μπορεί να εκδοθεί όταν κρίνεται, βάσει του ελέγχου που προβλέπεται στο άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, της ίδιας οδηγίας, ότι πληρούνται οι όροι της διατάξεως αυτής.
- 6 Σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93, τα κράτη μέλη ορίζουν ότι τα φυτά, τα φυτικά προϊόντα και τα λοιπά αντικείμενα που απαριθμούνται στο παράρτημα V, μέρος Α, της οδηγίας αυτής, τα οποία προέρχονται από άλλο κράτος μέλος και προορίζονται να εισαχθούν στο έδαφός τους, απαλλάσσονται νέου ελέγχου κατά τις διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 77/93, αν συνοδεύονται από πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου κράτους μέλους.

7 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93 προβλέπει:

«Τα κράτη μέλη ορίζουν, τουλάχιστον για την εισαγωγή σ' ένα άλλο Κράτος μέλος φυτών, φυτικών προϊόντων και άλλων αντικειμένων που απαριθμούνται στο παράρτημα V, μέρος Α, ότι τόσο αυτά όσο και η συσκευασία τους υφίστανται επίσημο και σχολαστικό έλεγχο, είτε στο σύνολό τους είτε σε αντιπροσωπευτικό δείγμα και ότι σε περίπτωση ανάγκης ελέγχονται επίσης επίσημα τα οχήματα μεταφοράς τους για να εξασφαλισθεί:

- α) ότι δεν έχουν μολυνθεί από τους επιβλαβείς οργανισμούς που απαριθμούνται στο παράρτημα I, μέρος Α·
- β) όσον αφορά στα φυτά και τα φυτικά προϊόντα που απαριθμούνται στο παράρτημα II, μέρος Α, ότι δεν έχουν μολυνθεί από τους επιβλαβείς οργανισμούς που αντιστοιχούν σ' αυτά και αναγράφονται στο μέρος αυτό του παραρτήματος·
- γ) όσον αφορά στα φυτά, τα φυτικά προϊόντα ή άλλα αντικείμενα που απαριθμούνται στο παράρτημα IV, μέρος Α, ότι ανταποκρίνονται στις ειδικές προϋποθέσεις που αντιστοιχούν σε αυτά και αναγράφονται στο μέρος αυτό του παραρτήματος.»

8 Το άρθρο 6, παράγραφος 4, της οδηγίας 77/93 προσθέτει ότι οι επίσημοι έλεγχοι που προβλέπονται, μεταξύ άλλων, στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού διενεργούνται συνήθως στην εκμετάλλευση του παραγωγού, κατά προτίμηση στον τόπο παραγωγής, και αφορούν τα φυτά ή τα φυτικά προϊόντα που έχουν καλλιεργηθεί, παραχθεί ή χρησιμοποιηθεί από τον παραγωγό ή που βρίσκονται καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπο στην εκμετάλλευσή του, καθώς και το υπόστρωμα αναπτύξεως που έχει χρησιμοποιηθεί.

9 Το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93 ορίζει:

«Στην περίπτωση φυτών, φυτικών προϊόντων ή άλλων αντικειμένων, για τα οποία ισχύουν οι ιδιαίτερες απαιτήσεις που καθορίζονται στο παράρτημα IV μέρος Α, το επίσημο πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου που απαιτείται σύμφωνα με το άρθρο 7 πρέπει να έχει εκδοθεί στη χώρα καταγωγής των φυτών, φυτικών προϊόντων και άλλων αντικειμένων, εκτός:

— στην περίπτωση ξυλείας, αν [...]

— σε άλλες περιπτώσεις, στον βαθμό που είναι δυνατόν να πληρούνται οι ειδικές απαιτήσεις που προβλέπονται στο παράρτημα IV, μέρος Α, και σε άλλο τόπο εκτός από τον τόπο καταγωγής.»

10 Τα καταγόμενα από το βόρειο τμήμα της Κύπρου εσπεριδοειδή, τα οποία αφορά η διαφορά της κύριας δίκης, ανήκουν στην κατηγορία «καρποί Citrus L., Fortunella Swingle, Poncirus Raf., και τα υβριδιά τους, καταγωγής τρίτων χωρών». Τα προϊόντα αυτά περιλαμβάνονται στα φυτά, φυτικά προϊόντα και άλλα αντικείμενα που απαριθμούνται στο παράρτημα V, μέρος Β, της οδηγίας 77/93. Ως εκ τούτου, υπόκεινται σε φυτοϋγειονομικό έλεγχο. Μπορούν, επίσης, να μολυνθούν από τους επιβλαβείς οργανισμούς που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι ή στο παράρτημα ΙΙ της εν λόγω οδηγίας.

11 Επιπλέον, περιέχονται στο παράρτημα IV, μέρος Α, κεφάλαιο Ι, της οδηγίας 77/93. Ως εκ τούτου, η εισαγωγή και η κυκλοφορία τους στο σύνολο των εδαφών των κρατών μελών εξαρτώνται από την τήρηση των ειδικών απαιτήσεων που τις αφορούν, κατά την έννοια του άρθρου 9 της οδηγίας αυτής.

- 12 Οι ειδικές απαιτήσεις προβλέπονται στα σημεία 16.1 έως 16.4 του παραρτήματος IV, μέρος Α, κεφάλαιο I, της οδηγίας 77/93, η διατύπωση των οποίων κατά τον χρόνο των επίμαχων εισαγωγών της κύριας δίκης προκύπτει από την οδηγία 92/103 (στο εξής: σημεία 16.1 έως 16.4).
- 13 Το σημείο 16.1 προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι οι καρποί *Citrus L.*, *Fortunella Swingle*, *Poncirus Raf.*, και τα υβριδιά τους, καταγωγής τρίτων χωρών, πρέπει να είναι «απαλλαγμένοι από ποδίσκους και φύλλα» και ότι η συσκευασία τους πρέπει να φέρει «ενδεδειγμένο σήμα καταγωγής».
- 14 Τα σημεία 16.2, στοιχείο α', 16.3, στοιχείο α', και 16.4, στοιχείο α', προβλέπουν ότι, αν τα προϊόντα αυτά κατάγονται από τρίτες χώρες όπου είναι γνωστή η ύπαρξη των διαλαμβανόμενων στα εν λόγω σημεία επιβλαβών οργανισμών, απαιτείται, επιπλέον, «επίσημη δήλωση [...] ότι οι καρποί κατάγονται από περιοχές που αναγνωρίζονται ως απαλλαγμένες [από τους οργανισμούς αυτούς]». Αν η πρώτη αυτή απαίτηση δεν πληρούται, τα σημεία 16.2, στοιχεία β' και γ', 16.3, στοιχεία β' και γ', και 16.4, στοιχεία β' έως δ', επιτάσσουν τα προϊόντα αυτά να αποτελούν αντικείμενο «επίσημης δηλώσεως» ότι κατά τη διάρκεια ορισμένης χρονικής περιόδου δεν έχει παρατηρηθεί κανένα σύμπτωμα παρουσίας των οργανισμών αυτών ούτε στον τόπο παραγωγής ούτε στο άμεσο περιβάλλον τους ή, αν δεν πληρούται ούτε αυτή η απαίτηση, οι καρποί να υποβλήθηκαν στην ενδεδειγμένη επεξεργασία κατά των εν λόγω οργανισμών.
- 15 Σε χρόνο μεταγενέστερο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, η οδηγία 98/2 τροποποίησε τα σημεία 16.1 έως 16.3, εκ των οποίων το τελευταίο αντικαταστάθηκε από τα σημεία 16.3 και 16.3α (στο εξής: τροποποιηθέντα σημεία 16.1 έως 16.3α). Στο εξής, επίσημη δήλωση ότι οι καρποί *Citrus L.*, *Fortunella Swingle*, *Poncirus Raf.*, και τα υβριδιά τους, καταγωγής τρίτων χωρών, είναι απαλλαγμένοι από τους διαλαμβανόμενους στα σημεία αυτά επιβλαβείς οργανισμούς απαιτείται πριν από κάθε εισαγωγή στην Κοινότητα, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων που τα προϊόντα αυτά κατάγονται από χώρες που αναγνωρίζονται ως απαλλαγμένες από τους οργανισμούς αυτούς, όπως συμβαίνει με την Κύπρο, δυνάμει της αποφάσεως 98/83/ΕΚ της Επιτροπής, της 8ης Ιανουαρίου 1998, για την αναγνώριση

ορισμένων τρίτων χωρών και ορισμένων περιοχών τρίτων χωρών ως απαλλαγμένων από *Xanthomonas campestris* (όλα τα παθογόνα στελέχη για τα εσπεριδοειδή), *Cercospora angolensis* Carv. και *Mendes* ή *Guignardia citricarpa* Kiely (όλα τα παθογόνα στελέχη για τα εσπεριδοειδή) (ΕΕ L 15, σ. 41).

- 16 Η οδηγία 2000/29/ΕΚ του Συμβουλίου, της 8ης Μαΐου 2000, περί μέτρων κατά της εισαγωγής στην Κοινότητα οργανισμών επιβλαβών για τα φυτά ή τα φυτικά προϊόντα και κατά της εξαπλώσεώς τους στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ L 169, σ. 1, στο εξής: οδηγία 2000/29), αντικατέστησε την οδηγία 77/93, κωδικοποιώντας, κατά βάση, τις διατάξεις της, δίχως να μεταβάλει το περιεχόμενο των τροποποιηθέντων σημείων 16.1 έως 16.3α.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 17 Με απόφαση της 5ης Ιουλίου 1994, C-432/92, Anastasiou κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-3087), το Δικαστήριο, κρίνοντας επί των προδικαστικών ερωτημάτων που υπέβαλε το High Court of Justice (Queen's Bench Division) (Ηνωμένο Βασίλειο), αποφάνθηκε ότι η οδηγία 77/93 απαγόρευε την αποδοχή εκ μέρους των εθνικών αρχών κράτους μέλους, κατά την εισαγωγή εσπεριδοειδών προερχομένων από το βόρειο τμήμα της Κύπρου, πιστοποιητικών φυτοϋγειονομικού ελέγχου εκδοθέντων από άλλες αρχές εκτός των αρμοδίων αρχών της Κυπριακής Δημοκρατίας.
- 18 Μετά την απόφαση αυτή, οι εξαγωγείς που μετέφεραν τα καταγόμενα από το βόρειο τμήμα της Κύπρου εσπεριδοειδή στο Ηνωμένο Βασίλειο με πιστοποιητικά φυτοϋγειονομικού ελέγχου εκδοθέντα από υπηρεσίες της «Τουρκικής Δημοκρατίας Βόρειας Κύπρου» και όχι από τις αρμόδιες αρχές της Κυπριακής Δημοκρατίας σύναψαν συμφωνία με εταιρία εγκατεστημένη στην Τουρκία, προβλέπουσα ότι τα καταγόμενα από το βόρειο τμήμα της Κύπρου εσπεριδοειδή με πιστοποιητικά φυτοϋγειονομικού ελέγχου εκδοθέντα από υπηρεσίες της «Τουρκικής Δημοκρατίας Βόρειας Κύπρου» θα μεταφέρονταν αρχικώς διά θαλάσσης στην Τουρκία. Βάσει της συμφωνίας αυτής, το σκάφος έπρεπε, κατ' αρχάς, να σταθμεύσει τουλάχιστον για 24

ώρες σε τουρκικό λιμένα, δίχως να γίνουν ενέργειες εκφορτώσεως ή εισαγωγής, και ακολούθως να συνεχίσει την πορεία του προς το Ηνωμένο Βασίλειο με πιστοποιητικό εκδοθέν από τις τουρκικές υπηρεσίες κατόπιν ελέγχου του φορτίου επί του σκάφους.

- 19 Οι Anastasiou κ.λπ. ζήτησαν να υποχρεωθεί ο Υπουργός να αρνηθεί την είσοδο στο Ηνωμένο Βασίλειο των εισαγόμενων υπό τις συνθήκες αυτές εσπεριδοειδών. Η αίτησή τους απορρίφθηκε από το Court of Appeal. Οι αναιρεσειόντες άσκησαν ενώπιον του House of Lords αναίρεση κατά της απορριπτικής αυτής απόφασης.
- 20 Κατόπιν απορρίψεως του αιτήματός τους, σε πρώτο βαθμό με απόφαση της 23ης Μαΐου 1995 και σε δεύτερο βαθμό με διάταξη της 2ας Απριλίου 1996, οι Anastasiou κ.λπ. προσέφυγαν στο House of Lords, το οποίο υπέβαλε στο Δικαστήριο σειρά προδικαστικών ερωτημάτων, προκειμένου να διαπιστωθεί, κατ' ουσίαν, αν και, ενδεχομένως, υπό ποιες προϋποθέσεις, η οδηγία 77/93 επιτρέπει σε κράτος μέλος να αποδέχεται πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου εκδοθέν από τις αρχές τρίτης χώρας αποστολής εκτός της χώρας καταγωγής των φυτών, όταν ισχύουν γι' αυτά ειδικές απαιτήσεις δυνάμει του παραρτήματος IV, μέρος Α, κεφάλαιο I, της εν λόγω οδηγίας.
- 21 Με απόφαση της 4ης Ιουλίου 2000, C-219/98, Anastasiou κ.λπ. (Συλλογή 2000, I-5241), το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία 77/93 δίδει σε κράτος μέλος τη δυνατότητα να επιτρέπει την είσοδο στο έδαφός του φυτών που κατάγονται από τρίτη χώρα και υπόκεινται στην έκδοση πιστοποιητικού φυτοϋγειονομικού ελέγχου που αφορά μεταξύ άλλων την τήρηση ιδιαίτερων απαιτήσεων αν, σε περίπτωση μη υπάρξεως πιστοποιητικού εκδοθέντος από τις εγκεκριμένες υπηρεσίες της χώρας καταγωγής, τα φυτά συνοδεύονται από πιστοποιητικό εκδοθέν σε τρίτη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής, υπό τον όρον ότι:

- τα φυτά έχουν εισαχθεί στο έδαφος της χώρας όπου έγινε ο έλεγχος πριν εξαχθούν από τη χώρα αυτή προς την Κοινότητα·

- τα φυτά παρέμειναν στη χώρα αυτή για ορισμένο χρόνο και υπό τέτοιες συνθήκες ώστε οι ενδεδειγμένοι έλεγχοι μπόρεσαν να διεξαχθούν ομαλώς·

- τα φυτά δεν υπόκεινται σε ειδικές απαιτήσεις που μπορούν να τηρηθούν μόνο στον τόπο καταγωγής.

22 Με την ίδια απόφαση το Δικαστήριο έκρινε, περαιτέρω, ότι δεν εναπέκειται στο οικείο κράτος μέλος να λαμβάνει υπόψη τους λόγους για τους οποίους το πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου δεν έχει εκδοθεί στη χώρα καταγωγής των φυτών προκειμένου να εκτιμήσει τη συμβατότητά του προς τις επιβαλλόμενες με την οδηγία 77/93 απαιτήσεις.

23 Όταν το House of Lords εξέτασε εκ νέου τη διαφορά της κύριας δίκης, οι Anastasiou κ.λπ. υποστήριξαν ότι τα επίδικα εσπεριδοειδή υπέκειντο ακριβώς στην προβλεπόμενη στο σημείο 16.1 ειδική απαίτηση της αναγραφής ενδεδειγμένου σήματος καταγωγής επί της συσκευασίας τους, η οποία, κατά την άποψη των Anastasiou κ.λπ., μπορούσε να τηρηθεί μόνο στη χώρα καταγωγής, με αποτέλεσμα να μην έχει ο υπουργός τη δυνατότητα να αποδεχθεί το εκδοθέν από τις τουρκικές υπηρεσίες πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου. Κατόπιν τούτου, διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων ως προς το αν η τροποποίηση των σημείων 16.2 και 16.3 από την οδηγία 98/2 επηρεάζει την ερμηνεία του σημείου 16.1.

24 Το House of Lords, εκτιμώντας ότι η προαναφερθείσα απόφαση της 4ης Ιουλίου 2000, Anastasiou κ.λπ., δεν παρείχε τα κατάλληλα στοιχεία προκειμένου να δοθεί απάντηση στο καθοριστικό για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης ερώτημα αν το προβλεπόμενο στο σημείο 16.1 ενδεδειγμένο σήμα καταγωγής μπορούσε να

τεθεί και σε άλλον τόπο εκτός του τόπου καταγωγής των φυτών και τονίζοντας, ταυτοχρόνως, ότι ο γενικός εισαγγελέας είχε προτείνει επ' αυτού στο Δικαστήριο αρνητική απάντηση, αποφάσισε να αναστείλει εκ νέου την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Πρέπει, στην περίπτωση εσπεριδοειδών καταγωγής τρίτης χώρας τα οποία απεστάλησαν σε άλλη τρίτη χώρα, να πληρούνται η ειδική απαίτηση περί αναγραφής του ενδεδειγμένου σήματος καταγωγής επί της συσκευασίας σύμφωνα με το σημείο 16.1 του παραρτήματος IV, μέρος Α, κεφάλαιο I, της οδηγίας 77/93/ΕΟΚ, νυν οδηγίας 2000/29/ΕΚ, μόνο στη χώρα καταγωγής ή είναι δυνατόν η απαίτηση αυτή να πληρούνται και στην άλλη τρίτη χώρα;

- 2) Πρέπει η προβλεπόμενη στα σημεία 16.2 έως 16.4 [του παραρτήματος IV, μέρος Α, κεφάλαιο I] της οδηγίας 2000/29/ΕΚ επίσημη δήλωση ως προς τη χώρα καταγωγής να συντάσσεται από αρμόδια αρχή της χώρας καταγωγής ή είναι δυνατόν η δήλωση αυτή να συντάσσεται και στην εν λόγω άλλη τρίτη χώρα;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 25 Με τα προδικαστικά του ερωτήματα, τα οποία επιβάλλεται να συνεξεταστούν, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, αφενός, αν η οδηγία 77/93 μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένα πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου μπορεί να εκδοθεί από τις αρχές τρίτης χώρας εκτός της χώρας καταγωγής των φυτών όταν τα φυτά αυτά υπάγονται στην ειδική απαίτηση του σημείου 16.1 περί αναγραφής ενδεδειγμένου σήματος επί της συσκευασίας τους, και, αφετέρου, αν η τροποποίηση των σημείων 16.2 και 16.3 της οδηγίας 77/93 από την οδηγία 98/2 επηρεάζει την ερμηνεία αυτή.

Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

- 26 Οι Anastasiou κ.λπ., η Ελληνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή ισχυρίζονται ότι η ειδική απαίτηση της αναγραφής ενδεδειγμένου σήματος επί της συσκευασίας των φυτών όπως και η ειδική απαίτηση της επίσημης δηλώσεως περί καταγωγής των φυτών αποσκοπούν στη διασφάλιση ενός υψηλότερου επιπέδου προστασίας από αυτό που προκύπτει από την απλή έκδοση ενός πιστοποιητικού φυτοϋγειονομικού ελέγχου από τις υπηρεσίες της τρίτης χώρας στην οποία απεστάλησαν τα φυτά, δίδοντας τη δυνατότητα αναδρομής στην πηγή μιας μόλυνσεως και διευκολύνοντας τη συνεργασία μεταξύ του κράτους μέλους εισαγωγής και της τρίτης χώρας καταγωγής. Κατά συνέπεια, οι απαιτήσεις αυτές δεν μπορούν να πληρούνται παρά μόνον αν οι διατυπώσεις που αυτές προβλέπουν τηρούνται από τις επίσημες αρχές της χώρας καταγωγής των προϊόντων και όχι από τις αρχές άλλης τρίτης χώρας, οι οποίες βασίζονται μόνο σε τιμολόγια ή έγγραφα μεταφοράς.
- 27 Οι Anastasiou κ.λπ., η Ελληνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή τονίζουν ότι, ακόμη και μετά την αύξηση, κατόπιν τροποποιήσεως των σημείων 16.2 και 16.3 από την οδηγία 98/2, του αριθμού των περιπτώσεων στις οποίες απαιτείται «επίσημη δήλωση», η ειδική απαίτηση της επίσημης δηλώσεως καταγωγής των προϊόντων κατά τα τροποποιηθέντα σημεία 16.2 έως 16.3α δεν επικαλύπτει την ειδική απαίτηση του τροποποιηθέντος σημείου 16.1 που αφορά το σήμα καταγωγής. Η αύξηση αυτή παρέχει πρόσθετη προστασία, διασφαλίζοντας ότι το πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου που συνοδεύει τα φυτά φέρει ένα μόνιμο αποδεικτικό στοιχείο της καταγωγής τους, ενώ το σήμα καταγωγής που αναγράφεται επί της συσκευασίας είναι δυνατό να εξαφανισθεί σε περίπτωση καταστροφής αυτής. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να συναχθεί *a contrario* από τις τροποποιήσεις που επέφερε η οδηγία 98/2 ότι η προβλεπόμενη στο σημείο 16.1 απαίτηση μπορεί να πληρούται και σε άλλον τόπο εκτός του τόπου καταγωγής.
- 28 Η Ελληνική Κυβέρνηση υπενθυμίζει ότι, εν πάση περιπτώσει, το Δικαστήριο αποφάνθηκε με τη σκέψη 40 της προαναφερθείσας αποφάσεως της 5ης Ιουλίου 1994,

Αναστασιου κ.λπ., ότι αποκλειόταν η συνεργασία σε διοικητικό επίπεδο με τις αρχές μιας οντότητας όπως αυτή που είναι εγκατεστημένη στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, η οποία δεν έχει αναγνωριστεί ούτε από την Κοινότητα ούτε από τα κράτη μέλη. Υπό τις συνθήκες αυτές, πιστοποιητικά φυτοϋγειονομικού ελέγχου που εκδίδονται από τις αρχές της οντότητας αυτής δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά από τα κράτη μέλη.

29 Η Cypfrunex και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζουν, αντιθέτως, ότι οι διαλαμβανόμενες στα προδικαστικά ερωτήματα ειδικές απαιτήσεις μπορούν να πληρούνται σε οποιαδήποτε τρίτη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής των προϊόντων, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφασή του της 4ης Ιουλίου 2000, Αναστασιου κ.λπ.

30 Τούτο αποτελεί σύνηθες φαινόμενο στο διεθνές εμπόριο, σύμφωνα με παγιωμένη πρακτική η οποία, εξάλλου, είναι συμβατή με τις διατάξεις του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 77/93. Συγκεκριμένα, οι διατάξεις αυτές επιβάλλουν την έκδοση πιστοποιητικού φυτοϋγειονομικού ελέγχου από τις αρχές της χώρας αποστολής των φυτών, στην περίπτωση που αυτά εγκατέλειψαν τη χώρα καταγωγής περισσότερο από 14 ημέρες προ της ημέρας κατά την οποία εγκατέλειψαν τη χώρα αποστολής.

31 Σύμφωνα με τη Cypfrunex και την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η φράση «είναι δυνατόν να πληρούνται» του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο επιθεωρητής σε τρίτη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής πρέπει να έχει τη δυνατότητα να διενεργήσει τους επιβαλλόμενους ελέγχους. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο επιθεωρητής αυτός είναι σε θέση να επαληθεύσει αν ένα φορτίο φέρει σήμα καταγωγής. Ο έλεγχος διενεργείται υπό τις προϋποθέσεις που ισχύουν για την άλλη ειδική απαίτηση του σημείου 16.1 περί απουσίας ποδίσκων και φύλλων.

- 32 Εναπόκειται στις αρχές της τρίτης χώρας που εκδίδουν τα πιστοποιητικά φυτοϋγειονομικού ελέγχου να καθορίσουν τον τρόπο διενέργειας του ελέγχου αυτού και να βεβαιώσουν αν ένα σήμα είναι ή όχι ενδεδειγμένο. Μολονότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να βασιστούν απευθείας στη συμμετοχή των αρχών της «Τουρκικής Δημοκρατίας Βόρειας Κύπρου» στη φυτοϋγειονομική διαδικασία, μπορούν, εντούτοις, να συνεργαστούν με τις τουρκικές αρχές, οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να πιστοποιήσουν ότι οι ειδικές απαιτήσεις τηρήθηκαν στο βόρειο τμήμα της Κύπρου.
- 33 Το γεγονός ότι ουδεμία επίσημη παρέμβαση του επιθεωρητή επί της αναγραφής του σήματος απαιτείται επιβεβαιώνεται από τις νέες απαιτήσεις που εισήγαγε η οδηγία 98/2, σύμφωνα με την οποία, πέραν της απαιτήσεως του μη τροποποιηθέντος σημείου 16.1, η «επίσημη δήλωση» καταγωγής των προϊόντων πρέπει να συντάσσεται σε όλες τις περιπτώσεις. Η παρέμβαση της νέας οδηγίας επιβεβαιώνει ότι οι δύο ειδικές απαιτήσεις, ήτοι το σήμα καταγωγής και η επίσημη δήλωση, έχουν διαφορετικό σκοπό.
- 34 Ως προς την ειδική απαίτηση της επίσημης δηλώσεως καταγωγής των προϊόντων, η Συρφυνηξ και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου διευκρινίζουν ότι η Κύπρος, ως οντότητα γεωγραφική και όχι πολιτική, αποτελεί χώρα που αναγνωρίζεται ως απαλλαγμένη από τις διαλαμβανόμενες στην οδηγία 77/93 ασθένειες και ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, μόνον τα σημεία 16.2, στοιχείο α', 16.3, στοιχείο α', και 16.4, στοιχείο α', πρέπει να εξεταστούν στα πλαίσια του προδικαστικού ερωτήματος. Πάντως, τα σημεία αυτά, αντιθέτως προς τα σημεία 16.2, στοιχεία β' και γ', 16.3, στοιχεία β' και γ', και 16.4, στοιχεία β' έως δ', δεν προβλέπουν ότι η επίσημη δήλωση πρέπει να συνταχθεί στη χώρα καταγωγής. Απαιτούν μόνον η χώρα στην οποία συντάσσεται η επίσημη δήλωση να είναι χώρα που αναγνωρίζεται ως απαλλαγμένη από ασθένειες. Η δήλωση αυτή μπορεί, κατά συνέπεια, να συνταχθεί και σε τρίτη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής, πολλώ δε μάλλον αφού, από το 1998, η Επιτροπή αναγνωρίζει επισήμως ορισμένες περιοχές ως απαλλαγμένες από ασθένειες ή επιβλαβείς οργανισμούς.

35 Ως εκ τούτου, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου θεωρεί ότι στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η επίσημη δήλωση των σημείων 16.2 έως 16.4 μπορεί να συντάσσεται και από τις αρχές άλλης τρίτης χώρας εκτός της χώρας καταγωγής, όταν η χώρα καταγωγής έχει αναγνωρισθεί ως απαλλαγμένη από τους επιβλαβείς οργανισμούς ή τις ασθένειες που διαλαμβάνονται στα σημεία αυτά με απόφαση της Επιτροπής σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 16α της οδηγίας 77/93, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/2.

Επί του αιτήματος επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας

36 Με έγγραφο της 20ής Ιουνίου 2003, η Cypfivex ζήτησε την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, τονίζοντας ότι στην περίπτωση που το Δικαστήριο ακολουθήσει τις προτάσεις της γενικής εισαγγελέα, η υπόθεση θα επιλυθεί βάσει επιχειρήματος επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων. Ειδικότερα, η Cypfivex υποστηρίζει ότι η γενική εισαγγελέα, εκτιμώντας στα σημεία 46 έως 52 των προτάσεών της ότι ο πλέον ενδεδειγμένος τρόπος για τον έλεγχο των εφαρμοζόμενων στα επίδικα εσπεριδοειδή ειδικών απαιτήσεων είναι ο τρόπος της παραγωγής τους, δεν ασχολήθηκε με το ζήτημα αν ο έλεγχος αυτός μπορεί να γίνει και σε άλλον τόπο εκτός του τόπου καταγωγής, ζήτημα το οποίο θα ήταν το μοναδικό προς συζήτηση μεταξύ των διαδίκων.

37 Πρέπει να υπομνησθεί επ' αυτού ότι το Δικαστήριο, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν προτάσεως του γενικού εισαγγελέα ή, ακόμη, κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων, μπορεί να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 61 του Κανονισμού Διαδικασίας, εφόσον κρίνει ότι δεν διαθέτει επαρκή στοιχεία ή ότι η υπόθεση πρέπει να επιλυθεί βάσει επιχειρήματος επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων (βλ. αποφάσεις της 10ης Φεβρουαρίου 2000, C-270/97 και C-271/97, Sievers, Συλλογή 2000, σ. I-929, σκέψη 30 και της 18ης Ιουνίου 2002, C-299/99, Philips, Συλλογή I-5475, σκέψη 20).

- 38 Τούτο δεν ισχύει εν προκειμένω. Πράγματι, επί του ζητήματος αν οι εφαρμοζόμενες στα επίδικα εσπεριδοειδή ειδικές απαιτήσεις μπορούν να πληρούνται και σε άλλον τόπο εκτός του τόπου καταγωγής των προϊόντων αυτών διεξήχθη εκτενής συζήτηση μεταξύ των διαδίκων κατά τη διάρκεια της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας.
- 39 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, κρίνει ότι το αίτημα της *Cyprifunex* δεν περιέχει κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει τη χρησιμότητα ή την ανάγκη επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας. Συνεπώς, το αίτημα αυτό πρέπει να απορριφθεί.

Απάντηση του Δικαστηρίου

- 40 Με την προαναφερθείσα απόφασή του της 4ης Ιουλίου 2000, *Anastasiou κ.λπ.*, το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία 77/93 παρείχε σε κράτος μέλος τη δυνατότητα να επιτρέπει την είσοδο στο έδαφός του φυτών που κατάγονται από τρίτη χώρα και υπόκεινται στην έκδοση πιστοποιητικού φυτοϋγειονομικού ελέγχου που αφορά μεταξύ άλλων την τήρηση ιδιαιτέρων απαιτήσεων αν, σε περίπτωση μη υπάρξεως πιστοποιητικού εκδοθέντος από τις εγκεκριμένες υπηρεσίες της χώρας καταγωγής, τα φυτά συνοδεύονται από πιστοποιητικό εκδοθέν σε τρίτη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής, υπό τον όρο, μεταξύ άλλων, ότι τα φυτά δεν υπόκεινται σε ειδικές απαιτήσεις που μπορούν να τηρηθούν μόνο στον τόπο καταγωγής τους.
- 41 Δεχόμενο τα ανωτέρω, το Δικαστήριο δεν αποφάνθηκε επί του ζητήματος αν οι εφαρμοζόμενες στα επίδικα εσπεριδοειδή ειδικές απαιτήσεις, ήτοι οι διαλαμβανό-

μενες στο σημείο 16.1, μπορούν να πληρούνται και σε άλλον τόπο εκτός του τόπου καταγωγής των καρπών αυτών.

- 42 Συνεπώς, τα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε εν προκειμένω το αιτούν δικαστήριο, κρίνοντας ότι η απάντηση σ' αυτά είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης, τίθενται για πρώτη φορά ενώπιον του Δικαστηρίου και πρέπει, ως εκ τούτου, να εξεταστούν.
- 43 Πρώτον, τα προδικαστικά ερωτήματα επιβάλλεται να αναλυθούν υπό το φως των επιδιωκόμενων με την οδηγία 77/93 στόχων και της σημασίας που αυτή αποδίδει στην έκδοση πιστοποιητικών φυτοϋγειονομικού ελέγχου, όταν τα υπαγόμενα στη διατύπωση αυτή φυτά προέρχονται από τρίτη χώρα.
- 44 Με τις πρώτες τρεις αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας 77/93, τονίζεται ότι «η φυτική παραγωγή κατέχει πολύ σημαντική θέση στην Κοινότητα», ότι «η απόδοση της παραγωγής αυτής προσβάλλεται διαρκώς από επιβλαβείς οργανισμούς» και ότι «η προστασία των φυτών κατά των οργανισμών αυτών είναι απόλυτα αναγκαία». Η δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής προσθέτει ότι «η παρουσία ορισμένων από τους επιβλαβείς αυτούς οργανισμούς κατά την εισαγωγή φυτών και φυτικών προϊόντων προελεύσεως χωρών στις οποίες υπάρχουν οι οργανισμοί αυτοί δεν είναι δυνατό να ελεγχθεί αποτελεσματικά και ότι είναι κατά συνέπεια αναγκαίο [...] να προβλεφθεί η εφαρμογή ειδικών ελέγχων στις χώρες παραγωγής». Οι αιτιολογικές σκέψεις 16 έως 20 της εν λόγω οδηγίας προβλέπουν ότι οι φυτοϋγειονομικοί έλεγχοι που γίνονται στα κράτη μέλη αποστολής και αφορούν φυτά προερχόμενα από άλλα

κράτη μέλη πρέπει προοδευτικώς να περιορισθούν, ενώ οι εισαγωγές φυτών προερχόμενων από τρίτες χώρες πρέπει να αποτελούν πάντοτε αντικείμενο φυτοϋγειονομικών ελέγχων.

45 Συνεπώς, η οδηγία 77/93 αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στη διασφάλιση ενός υψηλού επιπέδου φυτοϋγειονομικής προστασίας από την εισαγωγή στην Κοινότητα επιβλαβών οργανισμών εντός των εισαγόμενων από τρίτες χώρες προϊόντων. Το κοινό σύστημα προστασίας που προβλέπει συναφώς η οδηγία 77/93 στηρίζεται, κατ' ουσίαν, σε σύστημα ελέγχων πραγματοποιούμενων από ειδικούς, νομίμως εξουσιοδοτημένους από την κυβέρνηση της χώρας εξαγωγής, και διασφαλιζόμενων από την έκδοση του αντιστοίχου πιστοποιητικού φυτοϋγειονομικού ελέγχου. Οι έλεγχοι που πραγματοποιούν τα κράτη μέλη εισαγωγής στα σύνορα συναντούν πράγματι σημαντικούς περιορισμούς και, εν πάση περιπτώσει, δεν είναι δυνατόν να υποκαθιστούν τα πιστοποιητικά φυτοϋγειονομικού ελέγχου (βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις της 5ης Ιουλίου 1994, Anastasiou κ.λπ., σκέψεις 61 και 62, και της 4ης Ιουλίου 2000, Anastasiou κ.λπ., σκέψη 22).

46 Η προβλεπόμενη στο άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93 έκδοση των πιστοποιητικών αυτών για την εισαγωγή στην Κοινότητα των φυτών που απαριθμούνται στο παράρτημα V, μέρος Β, της οδηγίας αυτής και προέρχονται από τρίτες χώρες συνιστά, επομένως, τη βασική διατύπωση που διασφαλίζει, στην περίπτωση των προϊόντων αυτών, την τήρηση των στόχων της εν λόγω οδηγίας.

47 Ο ουσιώδης χαρακτήρας της διατυπώσεως αυτής έχει ως συνέπεια ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να αποδέχονται τα πιστοποιητικά που εκδίδονται από τρίτη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής των προϊόντων παρά μόνον υπό ορισμένες προϋποθέσεις (προαναφερθείσα απόφαση της 4ης Ιουλίου 2000, Anastasiou κ.λπ., σκέψεις 36 και 37). Οι προϋποθέσεις αυτές, η τήρηση των οποίων μπορεί να εξακριβώνεται από το κράτος μέλος εισαγωγής μέσω των φορτωτικών, έχουν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των δυνατοτήτων εκδόσεως πιστοποιητικού φυτοϋγειονομικού ελέγχου από τρίτες χώρες εκτός της χώρας καταγωγής και καθιστούν δυνατή τη συνεργασία μεταξύ του κράτους εξαγωγής και του κράτους

μέλους εισαγωγής (προαναφερθείσα απόφαση της 4ης Ιουλίου 2000, Anastasiou κ.λπ., σκέψη 37).

- 48 Από τις πρώτες αυτές σκέψεις προκύπτει ότι τα πιστοποιητικά φυτοϋγειονομικού ελέγχου που εκδίδονται από άλλη τρίτη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής δεν απολαύουν του ίδιου τεκμηρίου ακρίβειας που απολαύουν τα εκδιδόμενα στη χώρα καταγωγής των προϊόντων πιστοποιητικά.
- 49 Δεύτερον, από τις εφαρμοζόμενες στα επίδικα εσπεριδοειδή διατάξεις του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93 προκύπτει ότι, για ορισμένες κατηγορίες φυτών που μπορούν εν δυνάμει να προσβληθούν από επιβλαβείς οργανισμούς, η οδηγία αυτή αποσκοπεί στην επίτευξη ενός επιπέδου πρόσθετης και ομοιόμορφης προστασίας στο σύνολο των εδαφών των κρατών μελών.
- 50 Πράγματι, το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93 προβλέπει συγκεκριμένες ρυθμίσεις για τις κατηγορίες φυτών που απαριθμούνται στο παράρτημα IV, μέρος Α, της οδηγίας αυτής αποσκοπώντας συναφώς στη διασφάλιση ενός επιπέδου πρόσθετης προστασίας σε σχέση με αυτή που προκύπτει από τις διατάξεις του άρθρου 12, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας.
- 51 Στην τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 92/103, με την οποία το παράρτημα IV της οδηγίας 77/93 έλαβε τη διατύπωση που είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, τονίζεται ότι το εν λόγω παράρτημα περιλαμβάνει «κατάλογο ειδικών όρων που πρέπει να πληρούνται προκειμένου να παρέχονται καλύτερες εγγυήσεις για τη μη ύπαρξη των προαναφερομένων επιβλαβών οργανισμών».

- 52 Αντιθέτως προς το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα σε άλλη τρίτη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής να εκδίδει πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου, το άρθρο 9, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας επιτάσσει το πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου που απαιτείται για τα απαριθμούμενα στο παράρτημα IV, μέρος Α, της εν λόγω οδηγίας φυτά να εκδίδεται, κατ' αρχήν, στη χώρα καταγωγής των φυτών.
- 53 Το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93 δεν συνιστά παρέκκλιση από κάποιον γενικό κανόνα που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας, αλλά μια αυτοτελή διάταξη, η οποία εφαρμόζεται σε ορισμένες κατηγορίες φυτών που απαριθμούνται σε άλλο παράρτημα εκτός του παραρτήματος V, μέρος Β, της εν λόγω οδηγίας. Η διάταξη αυτή σκοπό έχει να διασφαλίσει ότι οι προβλεπόμενες στο παράρτημα IV, μέρος Α, της οδηγίας 77/93 ειδικές απαιτήσεις ελέγχονται και πληρούνται κατά την έκδοση πιστοποιητικού φυτοϋγειονομικού ελέγχου στη χώρα καταγωγής των οικείων φυτών. Επομένως, μια συσταλτική ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, καθώς και των ειδικών απαιτήσεων του παραρτήματος IV, μέρος Α, της ίδιας οδηγίας, στο οποίο το άρθρο αυτό παραπέμπει, είναι αντίθετη στον σκοπό αυτό.
- 54 Αντιθέτως, η διάταξη του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93, σύμφωνα με την οποία το απαιτούμενο επίσημο πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου πρέπει να έχει εκδοθεί στη χώρα καταγωγής «εκτός [...] στον βαθμό που είναι δυνατόν να πληρούνται οι ειδικές απαιτήσεις που προβλέπονται στο παράρτημα IV, μέρος Α, και σε άλλο τόπο εκτός από τον τόπο καταγωγής», συνιστά εξαίρεση από τον κανόνα που προβλέπει την έκδοση του πιστοποιητικού στη χώρα καταγωγής. Κατά συνέπεια, η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευθεί συσταλτικώς.
- 55 Από τη δεύτερη αυτή σειρά σκέψεων προκύπτει ότι οι ειδικές απαιτήσεις που μπορούν να πληρούνται και σε άλλον τόπο εκτός του τόπου καταγωγής, κατά την έννοια της διατάξεως του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93, είναι μόνον εκείνες

που μπορούν να πληρούνται υπό συνθήκες φυτοϋγειονομικής εγγυήσεως το ίδιο ικανοποιητικές με αυτές που ισχύουν στον τόπο καταγωγής των φυτών.

- 56 Τρίτον, η ανάλυση των σημείων 16.1 έως 16.4, σχετικών με τις ειδικές απαιτήσεις που ισχύουν για τους καρπούς Citrus καταγωγής τρίτων χωρών, καθιστά έκδηλη τη ειδική σημασία της απαιτήσεως αναγραφής ενδεδειγμένου σήματος καταγωγής επί της συσκευασίας των προϊόντων όταν αυτά προέρχονται από χώρα που αναγνωρίζεται ως απαλλαγμένη από τους απαριθμούμενους επιβλαβείς οργανισμούς.
- 57 Όσον αφορά την Κύπρο, από τον φάκελο της υποθέσεως προκύπτει και δεν αμφισβητείται ότι η τρίτη αυτή χώρα, ακόμη και πριν από τη θέση σε ισχύ της οδηγίας 98/2, αναγνωριζόταν ως απαλλαγμένη από τους επιβλαβείς οργανισμούς που μπορούν να μολύνουν τα εσπεριδοειδή αυτά και διαλαμβάνονται στα σημεία 16.2 έως 16.4. Ως εκ τούτου, για τα επίδικα εσπεριδοειδή ισχύουν μόνον οι προβλεπόμενες στο σημείο 16.1 ειδικές απαιτήσεις ότι τα εσπεριδοειδή αυτά πρέπει να είναι «απαλλαγμένα από ποδίσκους και φύλλα» και ότι η συσκευασία τους πρέπει να φέρει «ενδεδειγμένο σήμα καταγωγής».
- 58 Όπως τόνισαν όλοι οι διάδικοι της κύριας δίκης και το αιτούν δικαστήριο, η πρώτη των απαιτήσεων αυτών μπορεί να πληρούται βάσει ενός οπτικού ελέγχου που είναι δυνατό να πραγματοποιείται και σε τρίτη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής των προϊόντων υπό τις ίδιες συνθήκες που ισχύουν στη χώρα καταγωγής.
- 59 Κατά συνέπεια, ο μόνος τρόπος για να βεβαιωθεί ότι τα εσπεριδοειδή προέρχονται πράγματι από χώρα ή περιοχή που αναγνωρίζεται ως απαλλαγμένη από τους διαλαμβανόμενους στα σημεία 16.2 έως 16.4 επιβλαβείς οργανισμούς είναι να ελεγχθεί η τήρηση της δεύτερης απαιτήσεως περί αναγραφής ενδεδειγμένου σήματος επί της συσκευασίας. Η ειδική αυτή απαίτηση αποτελεί για το κράτος μέλος εισαγωγής των προϊόντων τη μόνη εγγύηση ότι αυτά είναι εκ των προτέρων απαλλαγμένα από τους εν λόγω επιβλαβείς οργανισμούς και ότι μπορούν, ως εκ τούτου, να απαλλαγούν από τις προβλεπόμενες στα σημεία αυτά απαιτήσεις περί επίσημης δηλώσεως στη χώρα καταγωγής. Επομένως, η απαίτηση περί αναγραφής δεν έχει το ίδιο αντικείμενο ούτε

το ίδιο πεδίο εφαρμογής με την απαίτηση περί απουσίας ποδίσκων και φύλλων και, κατά συνέπεια, δεν πρέπει να ερμηνεύεται με τον ίδιο τρόπο, αποκλειστικώς λόγω του γεγονότος ότι και οι δύο προβλέπονται στο σημείο 16.1.

- 60 Στο μέτρο που η αναγραφή του ενδεδειγμένου σήματος καταγωγής παρέχει στον εξαγωγέα τη δυνατότητα να εξαιρεθεί των απαιτήσεων των σημείων 16.2 έως 16.4 περί επίσημης δηλώσεως στη χώρα καταγωγής, θα ήταν παράδοξο το σήμα αυτό, το οποίο έχει ως αντικείμενο την πιστοποίηση της καταγωγής των προϊόντων, να μπορεί να εκδοθεί, μετά την εξαγωγή των προϊόντων, σε άλλον τόπο εκτός της χώρας καταγωγής. Το γεγονός και μόνον ότι το σημείο 16.1 προβλέπει την αναγραφή του σήματος αυτού επί της συσκευασίας επιβεβαιώνει ότι η απαίτηση αυτή πρέπει να τηρείται κατά το στάδιο της πρώτης συσκευασίας των προϊόντων ενόψει της αποστολής τους, κατ' ανάγκην πριν από τη μεταφορά τους σε άλλη χώρα πέραν της χώρας καταγωγής.
- 61 Εξάλλου, το γεγονός ότι η αναγραφή του σήματος αυτού απαλλάσσει τον εξαγωγέα από τις προβλεπόμενες στα σημεία 16.2 έως 16.4 απαιτήσεις περί επίσημης δηλώσεως αποκλείει την πιθανότητα αναγραφής του σήματος αποκλειστικώς από τον παραγωγό των φυτών, δίχως οποιαδήποτε παρέμβαση των αρχών που είναι αρμόδιες για τη σύνταξη των επίσημων δηλώσεων. Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93, στο μέτρο που προβλέπει ένα σύνδεσμο μεταξύ της εκδόσεως του «επίσημου» πιστοποιητικού φυτοϋγειονομικού ελέγχου και της τηρήσεως των ειδικών απαιτήσεων που προβλέπονται στο παράρτημα IV, μέρος A, της οδηγίας αυτής.
- 62 Συναφώς, δεν μπορεί να γίνει δεκτή η επιχειρηματολογία του Ηνωμένου Βασιλείου και της Cypflunex, σύμφωνα με την οποία η ειδική απαίτηση περί ενδεδειγμένου σήματος καταγωγής μπορεί να πληροῦται και σε άλλη τρίτη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής, βάσει ενός ελέγχου του κύρους του σήματος αυτού από τον επιθεωρητή που είναι αρμόδιος στη χώρα αυτή για την έκδοση του πιστοποιητικού φυτοϋγειονομικού ελέγχου.

- 63 Πράγματι, κατ' αρχάς, η ερμηνεία αυτή του σημείου 16.1, υπό την έννοια ότι τούτο προβλέπει μόνον την εκ των υστέρων επαλήθευση αναγραφής του ενδεδειγμένου σήματος καταγωγής επί της συσκευασίας, είναι αντίθετη με το αντικείμενο του σημείου αυτού, το οποίο προβλέπει την κατά κυριολεξία εκπλήρωση της διατυπώσεως περί επισημάνσεως. Επιπλέον, ο επιθεωρητής που είναι αρμόδιος για την έκδοση του πιστοποιητικού φυτοϋγειονομικού ελέγχου στην τρίτη χώρα δεν βρίσκεται στην ίδια θέση με τον ομόλόγο του στη χώρα καταγωγής προκειμένου να ανιχνεύσει ενδεχόμενες παραποιήσεις του σήματος καταγωγής, οι οποίες αποσκοπούν στην αποκόμιση παράνομου οφέλους από μια δήλωση φυτοϋγειονομικού περιεχομένου ικανοποιητική σε σχέση με τη χώρα καταγωγής, στο μέτρο που θα μπορέσει να στηριχθεί αποκλειστικώς σε τιμολόγια ή σε έγγραφα μεταφοράς ή αποστολής. Τέλος, η συνεργασία που αναπτύσσουν οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους εισαγωγής με τις αρχές της τρίτης χώρας εκτός της χώρας καταγωγής των εισαγόμενων φυτών δεν μπορεί να βασισθεί σε συνθήκες εξίσου ικανοποιητικές με τη συνεργασία που αναπτύσσουν απευθείας με τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής. Πάντως, η αποτελεσματικότητα της συνεργασίας με τις αρχές αυτές έχει ιδιαίτερη σημασία, ιδίως σε περίπτωση μόλυνσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσα απόφαση της 5ης Ιουλίου 1994, Anastasiou κ.λπ., σκέψη 63).
- 64 Συνεπώς, η επιχειρηματολογία αυτή του Ηνωμένου Βασιλείου και της Cypfynex δεν είναι συμβατή με τη αυστηρή ερμηνεία που πρέπει να δοθεί στις εξαιρέσεις του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93 και δεν επιτρέπει να τηρηθεί ο στόχος που επιδιώκεται με την προβλεπόμενη στο σημείο 16.1 πιστοποίηση καταγωγής.
- 65 Υπό τις συνθήκες αυτές, η απαίτηση περί αναγραφής «ενδεδειγμένου» σήματος καταγωγής, με την οποία και μόνον μπορεί να αποδειχθεί πλήρως η καταγωγή των προϊόντων και να απαλλαγεί ο εξαγωγέας από τις προβλεπόμενες στα σημεία 16.2 έως 16.4 ειδικές απαιτήσεις, είναι δυνατό να πληροúται μόνο στη χώρα καταγωγής των προϊόντων, από τις αρχές που είναι αρμόδιες για την έκδοση των απαιτούμενων από την οδηγία 77/93 πιστοποιητικών φυτοϋγειονομικού ελέγχου ή υπό τον έλεγχο των αρχών αυτών. Επομένως, δεν απαιτείται να τεθεί το ζήτημα της ποιότητας της συνεργασίας που μπορεί να αναπτυχθεί μεταξύ των αρχών των κρατών μελών εισαγωγής και των αρχών, εν προκειμένω, της Τουρκίας.

- 66 Η ερμηνεία αυτή του σημείου 16.1 δεν αναιρείται από τις τροποποιήσεις που επέφερε η οδηγία 98/2 στα σημεία 16.2 και 16.3.
- 67 Όπως επισημαίνεται στην πρώτη αιτιολογική της σκέψη, η οδηγία αυτή σκοπό έχει «να καταστεί δυνατή η καλύτερη προστασία για την Κοινότητα από τους [...] επιβλαβείς οργανισμούς που αναφέρονται ήδη στην οδηγία 77/93/ΕΟΚ». Οι επελθούσες με αυτήν τροποποιήσεις είχαν ως αντικείμενο να καταστήσουν υποχρεωτικές σε όλες τις περιπτώσεις τις διατυπώσεις περί επίσημης δηλώσεως που προβλέπονται στα τροποποιηθέντα σημεία 16.2 έως 16.3, περιλαμβανομένων των περιπτώσεων στις οποίες η τρίτη χώρα καταγωγής αναγνωρίζεται ως απαλλαγμένη από τους οικείους επιβλαβείς οργανισμούς.
- 68 Όπως ορθώς τονίζουν οι Anastasiou κ.λπ., η Ελληνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, οι νέες αυτές ρυθμίσεις διασφαλίζουν ότι το πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου που συνοδεύει τα φυτά φέρει ένα μόνιμο αποδεικτικό στοιχείο της καταγωγής τους, ενώ το σήμα καταγωγής που αναγράφεται επί της συσκευασίας είναι δυνατό να εξαφανισθεί σε περίπτωση καταστροφής αυτής. Οι τροποποιήσεις αυτές σκοπό έχουν, επίσης, να καταστεί σαφέστερο ότι η πιστοποίηση της καταγωγής των φυτών από τις επίσημες αρχές απαιτείται σε κάθε περίπτωση.
- 69 Θα ήταν αντίθετη προς τον επιδιωκόμενο στόχο της ενισχύσεως των φυτοϋγειονομικών εγγυήσεων η ερμηνεία ότι οι απαιτούμενες από τα τροποποιηθέντα σημεία 16.2 έως 16.3α επίσημες δηλώσεις μπορούν να πραγματοποιούνται και σε τρίτη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής των προϊόντων, δεδομένου ότι οι νέες αυτές διατάξεις σκοπό έχουν να επεκτείνουν τις προβλεπόμενες με την οδηγία 77/93 απαιτήσεις περί πιστοποίησης της καταγωγής. Το γράμμα των σημείων αυτών, το οποίο προβλέπει την απαίτηση της «επίσημης δηλώσεως» σε όλες τις περιπτώσεις, προτού κάνει μνεία, στα στοιχεία του α', β', γ' ή δ', στις διάφορες περιπτώσεις που απαιτείται επίσημη δήλωση, επιβεβαιώνει ότι η απαίτηση πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να πληρούται στη χώρα καταγωγής των φυτών.

- 70 Το συμπέρασμα αυτό ουδόλως επηρεάζεται από το γεγονός ότι η οδηγία 98/2 εισήγαγε στα τροποποιηθέντα σημεία 16.2, στοιχείο α', 16.3, στοιχείο β', και 16.3α, στοιχείο α', την πρόβλεψη ότι η χώρα καταγωγής πρέπει να αναγνωρίζεται ως απαλλαγμένη από τους οικείους παθογόνους οργανισμούς «σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 16α» της οδηγίας 77/93. Η νέα αυτή πρόβλεψη σκοπό έχει να περιορίσει τη δυνατότητα επικλήσεως των τροποποιηθέντων σημείων 16.2, στοιχείο α', 16.3, στοιχείο β', και 16.3α, στοιχείο α', μόνο στις περιπτώσεις που η Κοινότητα έχει αναγνωρίσει ότι μια χώρα είναι απαλλαγμένη από τους επιβλαβείς οργανισμούς. Επομένως, δεν έχει ούτε ως αντικείμενο ούτε ως αποτέλεσμα να επιτρέψει σε μια τρίτη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής των προϊόντων να προβαίνει στη δήλωση ότι τα προϊόντα αυτά κατάγονται πράγματι από συγκεκριμένη χώρα και δεν επηρεάζει την απαίτηση περί συντάξεως της επίσημης δηλώσεως στη χώρα καταγωγής.
- 71 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, μολονότι με τη θέση σε ισχύ της οδηγίας 98/2 η απαίτηση περί ενδεδειγμένου σήματος καταγωγής στερείται του μεγαλύτερου μέρους του πρακτικού πεδίου εφαρμογής της, εντούτοις από την οδηγία αυτή δεν μπορούν να αντληθούν επιχειρήματα προς στήριξη μιας διαφορετικής νομικής ερμηνείας της απαιτήσεως αυτής.
- 72 Ούτε τα λοιπά επιχειρήματα που επικαλέστηκαν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Cypfinex είναι ικανά να αναιρέσουν την ανάλυση σύμφωνα με την οποία η αναγραφή του ενδεδειγμένου σήματος καταγωγής και η επίσημη δήλωση συνιστούν απαιτήσεις των οποίων η τήρηση εναπόκειται στις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής των προϊόντων.
- 73 Αφενός, το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 77/93, το οποίο επι-
 τρέπει σε ορισμένες περιπτώσεις την έκδοση πιστοποιητικού φυτοϋγειονομικού
 ελέγχου από τη χώρα αποστολής εκτός της χώρας καταγωγής, προβλέποντας ότι
 «ένα πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου δεν μπορεί να συνταχθεί περισσό-
 τερο από 14 ημέρες προ της ημέρας κατά την οποία τα φυτά [...] εγκατέλειψαν τη

χώρα αποστολής», έχει ως αποκλειστικό σκοπό να ελέγχονται οι προϋποθέσεις εκδόσεως ενός πιστοποιητικού φυτοϋγειονομικού ελέγχου από τις αρχές της χώρας αποστολής και δεν έχει ως αποτέλεσμα να επιτρέπει στις αρχές αυτές να παρεκκλίνουν από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 9, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ειδικές απαιτήσεις.

74 Αφετέρου, τα παραδείγματα εμπορικών πρακτικών από τον τομέα της εισαγωγής ξυλείας, τα οποία προβλήθηκαν προς στήριξη του ισχυρισμού ότι ένα σήμα καταγωγής μπορεί εγκύρως να τεθεί από τις αρχές άλλης χώρας εκτός της χώρας καταγωγής, είναι άνευ σημασίας. Πράγματι, το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/93 προβλέπει για τα προϊόντα αυτά διαφορετικές ειδικές απαιτήσεις από αυτές που καλείται να ερμηνεύσει το Δικαστήριο.

75 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι στα υποβληθέντα από το αιτούν δικαστήριο ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η προβλεπόμενη στο σημείο 16.1 της οδηγίας 77/93 ειδική απαίτηση της αναγραφής ενδεδειγμένου σήματος καταγωγής επί της συσκευασίας των φυτών μπορεί να πληρούται μόνο στη χώρα καταγωγής των οικείων φυτών. Οι τροποποιήσεις που επέφερε η οδηγία 98/2 στα σημεία 16.2 και 16.3 της οδηγίας 77/93 δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση την ερμηνεία αυτή. Το πιστοποιητικό φυτοϋγειονομικού ελέγχου που απαιτείται για την εισαγωγή των φυτών αυτών στην Κοινότητα πρέπει, επομένως, να εκδίδεται στη χώρα καταγωγής των φυτών από τις αρμόδιες αρχές της χώρας αυτής ή υπό τον έλεγχο αυτών.

Επί των δικαστικών εξόδων

76 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Ελληνική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς

τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκλυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ολομέλεια),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 17ης Δεκεμβρίου 2001 το House of Lords, αποφαινεται:

Η οδηγία 77/93/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1976, περί των μέτρων προστασίας κατά της εισαγωγής στα κράτη μέλη οργανισμών επιβλαβών για τα φυτά ή τα φυτικά προϊόντα, όπως τροποποιήθηκε, μεταξύ άλλων, με την οδηγία 91/683/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1991, και με την οδηγία 92/103/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 1ης Δεκεμβρίου 1991, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η προβλεπόμενη στο σημείο 16.1 του παραρτήματος IV, μέρος Α, κεφάλαιο I, της εν λόγω οδηγίας ειδική απαίτηση της αναγραφής ενδεδειγμένου σήματος καταγωγής επί της συσκευασίας των φυτών μπορεί να πληρούται μόνο στη χώρα καταγωγής των οικείων φυτών. Οι τροποποιήσεις που επέφερε η οδηγία 98/2/ΕΚ της Επιτροπής, της 8ης Ιανουαρίου 1998, στα σημεία 16.2 και 16.3 δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση την ερμηνεία αυτή. Το πιστοποιητικό φυτούγειονομικού ελέγχου που απαιτείται για την εισαγωγή των φυτών αυτών στην Κοινότητα πρέπει,

επομένως, να εκδίδεται στη χώρα καταγωγής των εν λόγω φυτών από τις αρμόδιες αρχές της χώρας αυτής ή υπό τον έλεγχο αυτών.

Rodríguez Iglesias	Puissochet	Wathelet
Schintgen	Timmermans	Gulmann
Edward	La Pergola	Jann
Σκουγής	Macken	Colneric
von Bahr	Cunha Rodrigues	Rosas

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 30 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias